

een voorraad van 800 brooden zich in de bakhuizen bevond, en deze voorraad in geval van nood ter beschikking van de gemeentelijke overheid was. De tweede genoemde verzekerde anderzijds dat hij aan't werk zou blijven en insgelijks de opbrengst van zijn arbeid ter beschikking der bevolking zou stellen. De vrijwillige autovoerders, waaronder wij nogmaals de heeren Portaels en Ch.Boon moeten vermelden, aarzelden niet, onder het daverend geschut van 's Vrijdags 's namiddags, de brooden weg te halen, onder de leiding van M. J. Cardijn, gemeentesecretaris. Deze werden ondergebracht in een kelder van het Middenstandshuis. Intusschen stelden ook de heer Mellaerts L. zijn drinkwaterpomp in de Nieuwstraat en de heer Jos. Sencie (die de sleutels bezat van het huis Vandiest, aan den Langen steenweg) de drinkwaterpomp van den heer Vandiest, ter beschikking van de bevolking. Hierdoor kon men in den beginne aan het allernoodigste water geraken om zieken en kinderen te laven.

De burgemeester geholpen door den heer Van Balen, directeur van de malterij De Wolf, lostte dan verder de moeilijkheid op. In een kelder der malterij bestaat er een bijna onuitputtelijke voorreput. brandspuitbuizen, de automatische pomp en den vergaarbak, in ondoordringbaar linnen, van het pompiersarsenaal werden in een ommezien aangebracht en opgesteld in den inrijgang van de malterij: De toestellen werden verbonden aan den waterput en de heer Van Balen werd waterheer van Halle.

DE KEUKENS. In de kalme uren van Vrijdag middag tot ongeveer 15 ure hadden Mevrouw Steenackers en haar zuster Mej. Lombaerts, in de keuken van het middenstandshuis eenige honderden liter koffie bereid en ook de aldaar beschikbaar gestelde melk gekookt. Kinderen, zieken en ouderlingen van de schuilplaatsen der malterij De Wolf werden hiermede versterkt. Dit gaf aanleiding tot de gedachte deze keuken op grootere schaal te bezigen, om te trachten ook de andere schuilende personen een warmen opbeurenden drank te verschaffen. Dank zij de gift van Mw. Wwe. Lerinckx uit de Melkstraat en van enkele andere inwoners, handelaars in groenten, kon men een grooten ketel soep bereiden. Deze werd uitgedeeld aan de meest noodlijdenden. Door deze initiatieven had men aan de ergste onmiddellijke noodwendigheden

voorzien. Toen, rond 18 u. de burgemeester nogmaals naar de malterij De wolf kwam, bespraken wij met hem de gedachte van een uitbreiding der keuken. Onmiddellijk werden enkele dienstwillige dames in den inrijgang samengeroepen. De "maieur" heeft werk voor u. En de maieur vond den juiste toon, op zijn Halsche; "Allei. Gijle, vraven, hetsj meer oouroege dan de mannen, he. Komt, we geen veu de mannen zorgen. Dee la geene schrik hemne, kommen mee no den Middenstand boterhammen ^{saan} en kaffei moke veu alleman. Wa van ale chargeet hem met 't brood? Wa zeurgt er veu de kaffei en 't melk? Allei, ga, Madam Boon, Rozeke van de Sarma, zeurgt er ne kie veu dat alles in orde komt." Mevr. Wwe. Jos. Houssiau zou instaan voor het uitdeelen in de ziekenzaal; Mevr. Pierreux van de Volpestraat zou zich inspannen voor de andere zalen, en nog meer dienstwillige en moedige dames en jufvrouwen, stroopten de mouwen op.

Een kolonie ijverige bijen togen aan 't werk, zonder aarzelen en allen even gedienschtig. Wij kunnen ze allen niet ^{noemen} noemen, daar we, tot ons groot spijt, ze niet allen kenden. Maar de toewijding vraagt geen lof, en ze zullen zich getroost vinden door de gedachte dat ze een voorbeeldige daad gesteld hebben waarover het geweten zeggen mag: "ongeprezen weldaad is dubbel waard". Eens dat er de "fut" in was, ging het in de keuken, zooals het gaat wanneer tien levenslustige vrouwen bijeen zijn: gezwind, vol opgewekte toewijding werd er moederlijk gezorgd voor een versterkenden maaltijd "veu alleman". Opeens bulderde het afweergeschut, de mitrailjeusen klasten en kraakten, tientallen batterijen van de lijn Halle-Veeweide donderden hun shrapnells over het kanaal. De gansche kolonie stoof uiteen, de straat over naar de schuilplaatsen. En we stonden daar met onze keuken: "Adieu, veau, vache, coohon"; we keken beteuterd rond gelijk in Perette et le pot au lait." Twee der moedigsten waren toch niet gevlucht: de soep zou niet aanbranden, de melk niet verkoken en de koffie niet zieden; de reeds opgestapelde boterhammen zouden kunnen weggedragen worden. We waren er van overtuigd dat de burgemeester gelogen had en dat "de vraven nikske corogiger woeren dan de mannen." Maar nog geen twee minuten later zagen wij met verbazing op, en we moesten bekennen dat hij de vrouwen van Halle beter kent dan wij. Nog vooraleer ze de schuil-

kelders bereikt hadden kregen ze " affront " over die ordelooze vlucht. De eersten bleven staan, ze bezagen elkaar, ze maakten rechtsomkeer en stormden gichelend weer de keuken binnen. Eenigen zegden nog :aai, mijn hart bonst er nog van. Maar allen zwoeren een euren eed: " Ze zullen ons niet meer hebben."

Het kanon bulderde, de shrapnells floten, de machinegeweren ratelden, de vliegtuigen bromden, niets hielp meer: de gansche kolonie keek te, sned, streek boter, goot koffie, en liep alover de straat naar de schuilplaatsen met heele bergen tassen, kommen en boterhammen. Hoe feller de moordtuigen rond en boven de stad raasden, hoe luider de kwinkslagen van de kolonie, over dien eersten aftocht-, en misschien wel nog over den niet volledig overwonnen schrik? - door de met geuren- de dampen gevulde lucht vlogen, en ook over hun blozen en blazen en zweeten en jong geweld om te trachten " elk wat wils " te bezorgen aan de meer dan 5 à 6000 bevende bewoners van de schuilkatakomben. Onder de schuilende personen ontstond er toen een soort wedijver om de keuken met iets lekkers te begiftigen. Vleesch voor soep, klonten boter, eieren, hespen, groote worsten " pâté de jampon ", kgs.koffie en doozen melk werden mildadig toegestaan. Natuurlijk moest onze dienst dit alles zelf uit de huizen weghalen, want gewoonlijk wilden de eigenaars-gevers uit de schuilplaatsen niet ruimen. Het was een o.- wekkend schouwspel te zien hoe onze ijverige gerokte " bijtjes " van den voedingsdienst ontvangen werden toen ze met tassen en koffiekannen - groote potten en kruiken van 10 l. - en stapels wel gevulde boterhammen in de schuilplaatsen rondzwierven. Hoe smekten de oudjes? Hoe likten de kleintjes? Hoe dapper, nu, vielen de mannen aan. Hoe dankbaar blikten de moeders. Soep, gevulde boterhammen, koffie, suiker, melk: 't was beter dan 't koekebrood en de rijstpap van den hemel. En voor enkele oogenblikken vergat men dat de hel over Halle losgebroken was en dat over het kanaal en te Esschenbeek de engel der vernieling woedde. De natuur liet haar rechten gelden. Het was een geluk voor de menschen die een vreeselijken nacht van kommer en angst, tusschen Vrijdag en Zaterdag, gingen doermaken.

Deze eerste voedseluitdeeling nam den laten namiddag en den ganschen vooravond in beslag.

Voor de broodvoorziening in de schuilplaatsen op de Bergenstraat zorgde de heer Max Maillard die aldaar de directie op zich genomen had. Hij kwam met een paar vrijwilligers den voorraad halen in den middenstand, terwijl het geschut bulderde.

's Anderendaags zouden onze inrichting, die zoo veel bijval genoten had uitbreiden: " considérablement revu et corrigé." In de bijhoorigheden van de malterij hadden we grote " douches " en ketels ontdekt, aldaar door het Belgisch leger achtergelaten.

Op de koer van de malterij werd nu een openbare keuken ingericht, die verschillende dagen fungeerde en gratis duizenden menschen voedde.

DE BAKKERIJ. Met 800 brooden zou men gedurende verschillende dagen niet toekomen ~~an~~ meer dan 5000 menschen te spijzigen. Er dienden maatregelen getroffen te worden om de schaarschte te voorkomen. De burgermeester verzamelde eenige bakkers, die niet gevlucht waren en richtte met hen de openbare bakkerij in onder het bestuur van M. Gustaaf Pica-lausa. Wij noteerden de heeren Desmarets Léon, Piérreux Gve. Laureys H. Desmet Georges als bakkers en een vrijwilliger, de heer Leurquin, plafonneerder, die nu deeg zou kneden in plaats van kalk. Daar er geen electrische stroom was, moest men met de hand kneden. De verlaten bakkerij François uit de Volpestraat werd uitgekozen als de geschikste plaats voor de centrale bakkerij, door haar ligging en voor de geschiktheid van den dienst. De oven werd aangemaakt, maar het duurde nog uren vooraleer de eerste brooden ingeschoten werden. Uit de winkels en de bakkerijen van het centrum werd de bloem opgeëischt en weggehaald. De volgende dagen zou de molen Dedobbeleer ook kunnen leveren, want de eigenaars hadden hun onderneming niet verlaten.

In den schijn van " bougies " en van petroleumlantaarns in 't blauw geverfd werd er den ganschen nacht gezwoegd; Anze dappere bakkers bewogen in het halfdonker van het ovenhuis gelijk de schimmen van een Walkuriesage. 's Anderendaags was er geen spraak van uitblazen, noch rusten; alleman bleef bij den trog en voor den oven. Terwijl anderen in de schuilplaatsen veilig zaten, trotseerden de bakkers, bij hun vrijwillig slavenwerk, gevaar en angst.

Degenen die 's anderendaags in de schuilplaatsen, rustig en smakelijk hun koffie, soep, gesmeerde boterhammen, enz...., smekkend

smulden, zullen zich nooit kunnen voorstellen ten koste van al wat moeite en toewijding hun dit alles kon besteld worden. De vluchtelingen uit andere geneenten, die reeds verschillende dagen op weg waren en hier aanlandden, hebben de zorgen en toewijding, die ze samen met onze burgers hier genoten, dikwijls vergeleken met de achteloosheid waarmede zij op andere plaatsen bejegend werden. Zij hebben meermalen hiervoor hun lof en dankbetuigingen niet gespaard. Waarlijk Halle, gij zijt een gastvrij stadje.

HALLE ONDER DE BEZETTING.

ZATERDAG, 18 MEI.
=====

Wij hernemen nu zooveel mogelijk de chronologische orde van het verhaal.

Zaterdag morgen, rond 4 ure, toen de kanonnen zwegen, was het muizestil in de straten van de stad. De dwalende honden zelfs maakten niet het minste geluid: ze snuffelden onrustig rond, kluifden hier en daar wat aan de hoopen overschotten die langs de straten door de Engelschen geworpen waren, en volgden ons lijdzaam om aan de poort van de malterij wat water te krijgen. Bij het eerste schemeren van 't daglicht gingen enkele vrouwen en mannen een luchtje scheppen op de koer van de malterij; zij wisselden hun indrukken op gedempten toon; van binnen sliepen en snorkten nu de meest afgematten. De stoutsten van de te been zijnde mannen kwamen eens hun hoofd uitsteken aan de poort. In de Volpestraat, in de Maandagstraat, op de Beestenmarkt, en verder op en overal : geen levend zieltje, geen zucht.

Toch, daar stapt een gekende gestalte over de groote markt.

De burgemeester heeft het stadhuis verlaten om een inspectie-tocht te ondernemen langs het kwartier Brusselpoort - Aug. De Maeghtlaan.

Langs de meiboom staat er een schildwacht op post. De burgemeester denkt: " Zoo, Zoo. De Engelsche achterhoede moet nog niet van uit de stad geweken zijn. Zouden de kanonnen straks weer bulderen. In de morgenschemering nadert hij den wachtpost. Toen hij op enkelen stappen gekomen is, staat hij plots voor een gevelde bajonnet en ruw klinkt het " Werda." De schildwacht was een Duitscher. -

"Ich bin der Burgermeister von Halle". - Toen vroeg de schildwacht
welk uur het was, en.... De burgemeester vernam nog van hem dat de
officier met eenige manschappen zoeven in de gebouwen van de malte-
rij Van Roye gestapt was. Haastig zoekt hij den officier op en sprak
met hem over den toestand van de bevolking. Hij verzekerde dat de
kalmte en de rust door hem gewaarborgd konden zijn en leidde als be-
wijst den officier doorheen de zalen van de schuilplaatsen "Richtig"
De stad zou niets te lijden hebben van de duitsche troepen.

Rond 5 ure kwam de burgemeester in de malterij De Wolf om ons te
melden dat de stad ontruimd was en de bezetting van de stad een aar-
tong nam. Hij stak nog eens de menschen een riem onder het hart: "De
Engelschen zijn weg. De stad zal niet beschoten worden en men zal
niet vechten in de straten. De Duitschers zullen weldra de vaart over-
steken. Blijft gerust hier binnen. Vertoont u niet aan de poort alsof
gij op loer zoudt staan. Houdt voornamelijk uw kalmte. Alleen degenen
die met den dienst belast zijn moeten buiten gaan en voorts rustig
voor alles zorgen. Ik zal inmiddels verder met de Duitse Overheid
onderhandelen en bewijzen dat Halle een waardige kalmte behouden
heeft. Moed en vertrouwen : alles verloopt nog op zijn best".

Intusschen hadden wij vernomen dat er in de fabriek "Siro" een
deel onzer medeburgers verscholen was. Daar deze schuilplaats niet
gekend was hadden de menschen aldaar Vrijdag avond geen mondbehoeften
ontvangen. Wij brachten hiervan den burgemeester op de hoogte. Hij
besloot er naartoe te gaan om zich rekenschap te geven van wat en al-
daar omging. Een milddadige gever wilde voor het ontbijt in de schuil-
plaatsen een kas suiker bezorgen indien wij hem wilden vergezellen.
Van een anderen persoon hadden wij toelating doozen melk, ten behoe-
ve van zuigelingen en zieken weg te halen uit een winkel. We vroegen
hulp om voor de melkbevoorrading te zorgen en de doozen te dragen:
alleen een meisje durfde mee de straat op. De anderen, mannen en vrou-
wen, vreesden de eerste Duitse patroelje te ontmoeten. Zoo vertrok-
ken ze met vier personen; de burgemeester, die naar de "Siro" ging,
twee mannen om suiker te halen en de jufvrouw, die voor de melk zou
zorgen. Op de Beestenmarkt scheidde de groep uiteen.

* C'est ici que, accompagnée de mon père, nous traversâmes le pont Albert pour nous rendre à la maison de ma tante et voir les dégâts occasionnés par les déflagrations des fûts. J'étais avec une cruche pour y mettre de l'eau (se disant). Et la vue de cet avion, nous nous sommes réfugiés sous les arbres.

Laag over de huizen kruiste nog een Duitsch vliegtuig. Reeds vroeger hadden anderen laag over de stad gevlogen.*

Nog maar pas hadden wij uit den winkel van Mr. Uylenbroeck op de Beestenmarkt 10 dozen melk weggehaald, of, gelijk we buiten stapten galmde door de stille straten het hortend geronk van een motor en daar draaiden van uit de Aug. De Maeghtlaan, komendo uit de richting van Brussel, de eerste Duitsche verkenners de stad binnen; een officier met zijn motogeleider. In snelle vaart tuften zij over de Beestenmarkt en draaiden in langs de Melkstraat.

Ze gunden ons nauwelijks een blik en waren zeer rustig en zonder vrees voor mogelijke Engelsche hinderlagen. Op de Groote Markt vergistten zij zich van weg, reden rond de kerk en vroegen ons dan den weg: "Nach dem Fluss". We dachten: 't is de Zenne.

Maar toen ze ons uitlegden dat ze aan de gesprongen stationbrug wilden komen begrepen wij dat ze aldaar het kanaal gingen verkennen. Daar had er een gevecht plaats gehad tusschen Engelschen, die in de huizen van den heer Edm. Demesmaeker vertoefden. - (huizen verhuurd aan de Rijkswacht), en Duitsche patroeljeurs, die van den anderen kant der vaart waren. Een Duitscher werd gedood. Zijn graf met kruis er op bemerkt men in den talus. (Zoals we reeds hooger vermelden).

Rond 6 ure weerklonken er nog mitrailjeuses- en geweschoten: uit de richting van "Lamme Giesj" of van de "Nieuwebaan", en wat daarna mitrailjette- en geweervuur van uit de richting van Brusselpoort en Groote Markt.

Te 6 ure 15 zagen wij den burgemeester terugkomen door de Hoornstraat (Vischstraatje); een man met een emmer in de hand vergezeld hem. Triomfantelijk, en 't mocht wel, riep de burgemeester van opstand: "Hier zie, we hebben versche melk voor de zuigelingen en de zieken". Het was wel een kleine gebeurtenis; want versche, schuimende melk, daarvan waren de zuigelingen sinds twee dagen gespeend: 's Donderdags en 's Vrijdags niets dan ingemaakte melk, dezen morgen nog melk in dozen: En nu zou het waarachtig feest zijn. Maar van kwam die man die nu toch reeds op zooveel te denken had, met versche melk vandaan? Er waren ongemolken koeien achtergebleven in stallen en weiden; de dieren loeiden van pijn om den gespannen uier; den

Ensuite nous sommes allés à la maison de Jode
à l'Ar. du Jarc - et avons débarrassé l'arrière cuisine
dont le plafond du plafond était tombé - nous
avons versé le tout dans la benne au moyen
de saux - Ensuite nous voulions retourner à la
maison au chemin de Jhal et ce fut l'écrite
Arrivé à Rixar nous avons vu les premiers
Allemands sauf celui que, bagounette au canon
est bel de la vue de la Pailleur, nous, comme
nous avions l'air de faibles bourgeois, il
nous a haïssé pour tel -

Voilà donc ces allemands affairés à l'écrite
avec, vers le pont de Decoq, toute une colonne
d'autres allemands venant de Waterloo, paraît-il
nous avons avancé tout doucement vers eux,
comme en nous promenant. Arrivé à leur hauteur
il y en a un qui nous demandait ce que nous
voulions - "Aller à la maison, donner à manger
au chien et au chat lui avons nous répondu -
Nous devions attendre que, au moyen de barquettes
sur lesquelles des planches étaient posées, il y avait
moyen de passer l'écrite - ce fait nous ont permis -
mais, voyant que nous pourrions aller de l'autre côté
sans danger, toute une smala de gens qui se
cachait dans le fond du "poch", sont sortis
de là et ont voulu en faire autant. Cela, les allemands,
ne l'ont pas vu pour la bonne raison que toute
cette colonne attendait pour entrer en ville -
Quand fère et moi nous étions engagés vers le pont Decoq
un soldat (braquant son fusil vers moi et m'insultant
sur un ton)
Je lui disais que je n'étais pas son ennemi n'étant
qu'une femme, aussi à la vue d'un officier, je me
suis précipitée vers ce dernier et lui demandait ce
que ce soldat voulait de moi - Il nous a demandé
encore où nous allions et encore j'ai dit que
nous allions à un house, donner à manger au
chat et chien et il nous a laissé continuer notre
chemin - Nous avons continué par la rue Vasseboom
la rue de l'industrie et ainsi vers le Chemin de Jhal.

Boer en de boerin kwamen niet, want ze waren op de vlucht of in de schuilplaatsen. De burgemeester had dan den eenen en anderen persoon overhaald om te gaan melken. En, ja, 't was feest voor de moeders, - ze hadt hun gezicht moeten zien. - die spoedig een flesch kregen voor de kinderen; 't was feest voor de zuigelingen die gulzig slurpten; feest voor de zieken en de oudjes die elk een groote, warme tas melk met suiker kregen.

Daar knalden nu mitrailjette- en geweschoten van uit de richting van het stadhuis.

Wat beteekenden die salvo's die wij van uit de richting van de Brusselstraat en van de Groote Markt en nu van uit de richting van het stadhuis hoorden weerklinken.

We zouden niet lang wachten om het te weten. Een Duitsche patroelje stapte langs den Langen Steenweg op. Ze waren met 13 man : een officier, revolver in de hand, ging vooraan, twee onderofficieren, met mitrailjette schietensgereed, en tien manschappen, met geveld geweer zagen we aan den hoek van de Nieuwstraat komen. De officier riep ons en vroeg hem te vergezellen om den dienst van het "Rote Kreuz" te vervullen. Dan verhaalde hij hoe ze achter het stadhuis een Engelschman gewond hadden.

In de schuilplaats gingen wij de benodigheden halen om een verband te leggen. De E.H. Coen, directeur van het H. Hartgesticht, was niet gevlucht en verbleef juist in de verpleegzaal. Hij vergezelde ons om zijn priesterlijk ambt, desgevallend, te volbrengen. Wij vernamen ook dat Dr. Geens de stad niet verlaten had en we vonden hem in een der schuilzalen. Hij kwam ook aanstonds mede om zijn geneeskundige hulp te bieden. De Duitschers geleidden ons met voorkomenheid naar de Jos. Possozplaats, bij het ledig staande huis nr. 7, bewoond door den heer Raymond Vindevogel. Wat was er nu juist gebeurd? Het opblazen van de "Waggelbrug" had het uitstalraam verbrijzeld en ook veel ruiten. Niettemin hadden drie, of misschien vier, Engelsche soldaten aldaar den nacht van Vrijdag op Zaterdag doorgebracht, zooals wij konden vaststellen naar het aantal matrassen, geweren, revolvers en kapotten, die we daar in de achterkeuken zagen. Zaterdag morgen, bij het ontwaken, had een der soldaten de keukenkachel aangemaakt en

water opgezet om koffie te maken. Bemerken-^{de} dat het geschut zweeg en dat alles doodstil was in de stad, en waarschijnlijk geen orders ontvangen hebbende van den bevelvoerder over de achterhoede, moet hij om inlichtingen, per fiets uitgereden zijn. Hij botste alzo reeds aan de kerk op de Duitsche patroelje, die juist in het openstaande huis van de Wwe. Dortant was binnengestapt. Plots bemerkte een Duitscher den Engelschman die aan den hoek van het huis bewoond door den heer Fl. Deboes in de richting van het postgebouw wegfietste. De achtervolging werd ingezet rond de kerk, de Klinkaert en de Brusselstraat en dan weer al over de Grootte Markt tot achter het stadhuis langs den kant van de Sollenbempstraat. Gedurig aan werden schoten gelost, maar zij troffen geen doel. De Engelschman verschool zich in het portaal van het huis van R.V., weigerde in te gaan op de drievoudige aanmaning van den Duitschen officier, die hem toeriep zich over te geven. Hij bleef zich verweren tot het uiterste, vuurde het magazijn van zijn geweer leeg, vuurde met zijn revolver en moet zelfs ~~de~~ geweer herladen hebben want wij vonden op hem nog slechts enkele patronen. Misschien rekende hij op hulp van zijn kameraden, die daar ne sliepen; maar deze vertoonden zich niet en namen later de vlucht: Plots boorde een Duitsche kogel dwars door helm en schedel van den Engelschman. Een Duitsch soldaat was rond het stadhuis geloopt en kruipende langs het politiebureau en het hoekhuis " In de Welvaart " had hij den Engelschman kunnen treffen toen deze opnieuw zijn hoofd uit het portaal stak om te vuren. De gewonde stortte achterover in de voorplaats en toen we daar aankwamen baadde hij letterlijk in een plas bloed. De hersens hingen uit de gapende wonden, een beek bloed liep buiten het huis over het gaandpad in de riool. We toonden dit akelig schouwspel aan den Duitschen officier, die ons eerst had laten binnen gaan, en zegden : de man is reddeloos verloren. Dr. Geens onderzocht hem, en verklaarde eveneens op het eerste zicht dat de doodstrijd niet lang meer zou duren. Daarop gaf de Duitsche officier bevel aan zijn manschappen zich te verwijderen en den stervende aan onze zorgen over te laten. De M.H. Coen volbracht zijn priesterlijk ambt, waarna een stevig verband gelegd werd rond het bloedend hoofd

Le dernier anglais nous s'avoue un
faisa et onzi nous avoue même
en son vélo en main et s'avoue
fete dans le parc

De herkenningsteekens- en andere stukken werden aan het politiebureau toevertrouwd en de stervende naar het stedelijk doodenhuis gedragen alwaar hij een half uur later overleed. Zijn naam is Lyness Mark.

Dit alles had zoo wat een uur in beslag genomen. Nu hoorden wij zware hamerslagen in de richting van het sas. Er werd aldaar koortsachtig gewerkt aan het bouwen van een voorloopige brug. Wat later reden Duitsche autoriteiten en autocamions de stad binnen. Ze waren blijkbaar met vredelievende inzichten bezielde en de burgerlijke bevolking had niets te vreezen. De kalmste en dichtsbij wonende handelaars en handelaarsters werden dan omzichtig verwittigd dat ze de schuilplaatsen zouden verlaten om hun winkels te openen en tevens een oog in 't zeil te houden over wat er bij de afwezigzijnde burens kon gebeuren. Stilaan trokken er meer menschen naar huis en er kwam een weinig leven en beweging in de stad.

Er moest nu een " inbrekersdienst " ingericht worden. Bij sommige menschen was, in de verwarring, het slot verdraaid; bij anderen was de sleutel zoek geraakt; nog bij anderen had de luchtverplaatsing der ontploffingen de deur uit den haak gerukt. In een deel handelskruisen, waarvan de eigenaars afwezig waren, zouden familieleden of kennissen de zaak bewaken. Daarom werkte Zaterdag, en ook op Zondag en Maandag daarna, de " officieele inbrekerij ".

Ook de huizen, waar bederfelijke waren bestonden, moest men " inbreken " om deze weg te halen. Het grootste deel der gevluchte eigenaars van voedingswaren had zelf voor het vertrekken de toelating gegeven aan familieleden, burens, kennissen of gemeentelijke overheid de bederfelijke waren weg te halen en ze ter beschikking van de gebleven bevolking te stellen. Door dit bewaken en afhalen werd een deel of het geheel bezit van onze afwezige medeburgers gered.

Intusschen trokken er reeds eenige inwoners op naar St.-Rochus.

Men moest aan het sas over een passerelle gaan. In de schuilplaatsen troffen wij een jonge vrouw aan die, snikkend, vertelde dat haar vader, stationarbeider, niet bij tijds over de vaartbrug geraakt was toen deze werd opgeblazen. Met den burgemeester en den E.H. Coen trokken wij, gevolgd door 4 dragers van een lijkbaar over het sas, naar het station. Wij vonden er het lijk van den man die door de luchtver-

plaatsing doodgesmakt werd. Het is Desadeleer Karel van den Beeren-
dries, werkmán aan den ijzerenweg, 63 jaar oud.

Met de vier kloeke dragers droegen wij hem naar het sas waar de
Duitsche luitenant, aan wien wij uitlegden dat het onmogelijk was met
het lijk over de passerelle te stappen, vlug orders gaf de nog geene
de deelen van de in opbouwzijnde brug toe te leggen met ribben en wij
konden door. Een ander officier vroeg ons of wij het lijk aanbrachten
van den aan de vaart gesneuvelden Duitschen onderofficier, (waarvan we
spraken); maar wij wisten daar niets van. Wij vernamen dat er aan het
sas dien nacht ook gevochten werd; twee Duitschers verloren er het
leven. Bij de werken aan het sas zagen wij een troep Engelsche gevan-
genen die meehielpen. Pas waren wij met Desadeleer over het sas of
daar zoemden Engelsche en Duitsche vliegtuigen boven de hooge witte
wolkjes die dreven over de Buyzingenstraat, het kwartier van de Brus-
selpoort en de Aug. De Maeghtlaan; deze machines waren zwaar gewapent
de aller modernste typen, want ze bestookten elkaar met lichte snel-
vurende kanonnen en zware mitrailjeuses. De op weg zijnde menschen
liepen gauw in de Buyzingenstraat schuilen onder het betonnen dak van
een garage. De soldaten aan 't sas keken eens op en werkten voort. De
lijkdraggers, die nu ook hún vroegere vrees overwonnen hadden, gingen
met gemeten stap, kalm, naar het stedelijk doodhuis. Verder zou het
middag worden, zonder nieuwe incidenten.

Van af 's namiddags lieten wij dan den terugvoer van ouderlingen
en zieken van de gemeente die het verlangden, aanvangen.

De burgemeester richtte zoo goed en zoo kwaad het kon den voor-
loopigen politiedienst in met den heer Vanderlinden Jan, schoolmeester
van Buyzingen, en wonende in de Melkstraat, als dd. politiehóofd.

De heer Vanderlinden Albert, kwam ons bijstaan voor den verpleeg-
dienst. De heer Vandersmissen uit Breedhout, voerde zijn eigen auto
die wij camouflerden in " Rood-Kruis-Auto ".

Het hernemen der godsdienstige oefeningen ontsnapte ook niet aan
de bezorgdheid van den burgemeester, te midden zijner bekommernissen
van allen aard. In samenwerking met Mr. G. Desmet, hulpkoster, werden
al de vereischte maatregelen genomen, zoodat enkele uren na de bezet-
ting der stad, de geloovigen aan de groote kerkdeur ervan kennis kon-

den nemen dat 's anderendaags vier H. Missen in de S. Martinuskerk zouden gecelebreerd worden.

Reeds vaak hadden doortrekkende soldaten hun fietsen of motorfietsen, die defekt hadden, geruild tegen betere machines die nog in 't bezit waren van burgers. Toen we in de schuilplaatsen op ronde waren om een groepje weg te voeren, meenden twee motoristen den auto van den heer Vandersmissen aan te slaan. Wij verzetten ons tegen deze ongewettigde opeischung en de manschappen lieten hun inzicht varen.

Het voertuig bleef dan ook verder van opeischung gespaard en met het herkenningsteeken van het " Rood-Kruis " door het " Stadhuis " afgeleverd konden wij ongehinderd op elk uur door.

Bij onze rondtochten van Zaterdag konden we vaststellen dat sommige wijken erg toegetakeld waren door de ontploffingen.

In de buurt van het station was het uitzicht het ergst bedroevend. Het koffiehuis-restaurant Degrevé lag in puin; het huis Decoster gezegd " Demot " was vergruisd; het hoekhuis van de Suikerkaai, bewoond door den heer Holemans, het daarnaast gelegen " Hôtel des Eleveurs " van den heer De Brouwer, de andere huizen van de stationstraat tot aan de Zenne waren onbewoonbaar. De huizen van de Willamekaai en van de Suikerkaai staan met ingebeukte daken, deuren en ramen, met gebarsten gevels en muren, met uitgerukte zolderingen erg triestig in zien. In de Boschstraat, Bergenstraat, Langen steenweg, Stadhuisstraat, en zelfs verder, op de Possozplaats, Beestenmarkt en Groote Markt, in de Kasteelstraat, Klinkaert en Brusselstraat, en 't Stroppen, overal is er schade en zijn er scherven. Bij de Waggelbrugge: volledige woesting. Het Vondel heeft niets dan scherven en schade.

Nederhem staat met ingebeukte daken. Langsheen de Vandenpeereboomstraat ruïne op ruïne. In de Melkerijstraat, de Nijverheidstraat en tot zelfs de St.-Rochuskerk: schade en scherven. Het St. Rochuskwartier is niet gespaard: het huis " Deka " en de andere huizen daarnaast zijn niet bewoonbaar; op de Harmoniezaal ligt er geen plaats meer bezet met pannen; de huizen daarnaast zijn ook er toegetakeld: verbrijzelde ramen en deuren, uitgeslagen zolderingen, ingebeukte daken; tot in de Leop. De Boeckstraat en in de Albertstraat vindt men beschadigde huizen.

De Brusselstraat en voornamelijk 't Stroppen toonen ons hun ga-
pende daken en verbrijzelde deuren en ramen.

Aan den achtergevel van het Stadhuis zijn er eveneens doch maar
lichte beschadigingen. Servais weerstond op zijn voetstuk aan de
schokken, maar zijn strykstok werd afgebroken tot aan het handvat,
zoodat hij nu schijnt oello te spelen met een revolver.

En aan de Kerk?. Niets ... Zelfs geen pluim uit den staart van
den haan.....

Door dit alles, en door wat we beschreven over de bommen is het
wel mogelijk zich een voorstelling te geven van de schade, die Halle
geleden heeft; maar onze opsommende beschrijving is verre van volle-
dig te zijn en kan de werkelijkheid niet weergeven in al haar akelig-
heid.

Wanneer de straten zullen opgekuist zijn, de grootste ruïnes
opgeruimd en de ergste schade hersteld, zal men misschien geneigd
zijn te zeggen: Halle heeft nog niet zooveel geleden. Maar wie met
ons die eerste dagen beleefd heeft en zag wat we zagen, zal zich toen
afgevraagd hebben: " Zal ons stadje zich nog ooit kunnen herstellen
en heropbloeien, na zulke vreeselijke toetakeling "?

ORDENING DER HULPDIENTSTEN VOOR BEVOLKING EN VLUCHTELINGEN.

Nadat de bezetting der stad een voltrokken feit was, en dit kon
gebeuren zonder dat de bevolking blootgesteld werd aan de ellenden
van beschieting en hongersnood, moest men denken aan de herinrichting
van het openbaar leven. Verschillige vraagstukken zouden een spoedige
oplossing vergen, waarvan er sommigen niet alleen zouden afhangen van
de plaatselijke omstandigheden, maar in verband stonden met de alge-
meene belangen van de streek en zelfs van het land.

Men zou vooraf natuurlijk zijn aandacht moeten vestigen op de
onmiddellijke noodwendigheden alhier en de middelen ter beschikking
om er in te voorzien. Dit zou meer van lokaal belang zijn en viel dus
rechtstreeks onder de bevoegdheid van de gemeentelijke overheid, d.i.
van den burgemeester. Daarna zou hij ook nog zijn werkkraft ten
dienste kunnen stellen van uitgebreider belangengroepen, in samenwer-
king met vertegenwoordigers uit de omliggende gemeenten van het kan-

ten. Nog later zal Halle worden aangewezen voor de bijeenkomsten van deze vertegenwoordigers, om samen met den burgemeester en den regionalen Staatskommissaris den Heer Veldekens, de eerste maatregelen te bespreken voor het regelmatig bevoorraden der bevolking.

VAN PLAATSELIJK ONMIDDELIJK BELANG WAREN:

- 1° De bevoorrading in de eerst volgende dagen;
- 2° De hulp aan de noodlijdenden;
- 3° De Bescherming van den eigendom;
- 4° Het vervoer van de zieken, ouderlingen, enz....
- 5° Het herbergen en verschaffen van voedsel, verzorging en vervoer aan de vluchtelingen;
- 6° Het openen van de handelshuizen;
- 7° Het opspeuren van mogelijke lijken of verlaten personen;
- 8° Het opspeuren van rondlopende honden en het begraven van doode dieren;
- 9° het herstel van water- gas- en electriciteitsleidingen.

DE BEVOORRADING.

Wij hebben reeds verteld hoe de burgemeester 800 brooden liet overbrengen naar het middenstandshuis en alzoo in de eerste noodwendigheid had voorzien. De giften van vleesch, suiker, ingemaakte melk, koffie en cichorei, hadden toegelaten dat men mocht rekenen op een bevoorrading van eerste noodwendigheid tot 's Zondags 's morgens, 19 mei. Maar eens dezen voorraad uitgeput, "waar zou men brood halen voor zooveel volk?" des te meer daar men er zich mocht aan verwachten dat de terugkeer van gevluchte medeburgers en den toevloed van andere vluchtelingen, alsook opeischingen en aankoop door de Duitschers de schaarste weldra zou verhoogen.

Het was ook niet mogelijk zich voor alles oogenblikkelijk te verlaten op den gewonen handel. Wij hebben gezegd dat een deel der handelaars de schuilplaatsen in den dag verlieten om hun huizen te openen en alzoo te bewaren tegen plunderingen, en ook, dat andere huizen waarvan de handelaars op de vlucht waren, geopend werden om er de familieleden of kennissen in te plaatsen. Maar toch was de toestand zoo, dat men geenszins van een ietswat geregelde handel kon

spreken. Het meerendeel der bakkers, beenhouwers, specerij- en voedingswaren winkeliers, enz... waren weg. Van diegenen die nog gebleven waren, vertoefden er sommigen voort in de schuilplaatsen of kwamen er in elk geval rond den avond terug uit vrees voor Engelsche aanvallen uit de lucht.

De burgemeester verzocht, Zaterdag, te 2 ure in den namiddag, (de Duitschers hadden de stad 's morgens bezet) derhalve eenige personen op het stadhuis, om in gemeenschappelijk overleg de maatregelen te treffen, die de toestand vereischte. Woonden deze vergadering bij : de burgemeester, de gemeentesecretaris J. Cardijn, de gemeenteontvanger A. De Meurichy, de stedelijke bouwmeester L. Boulengier, Maillard Max, Renguet Louis, Carlier Adolphe, Dewaer Jos. Bricout René, Mej. Culmant Marie, Mevr. Bombeke, De Smecht A., Vanderlinden Jean en Albert, Vanderstraeten Emiel, Picalausa Gve. Paridaens Herri, VanTienen, Van Heghen Emiel, Pierreux Richard en August, Van Balen Rom., Mevr. Boon P., Dedobbeleer Ch., Marcelis Aug., Dr. Geens en Devis Jos. In deze bijeenkomst werd een voorloopig comité samengesteld. Het comité werd ingedeeld in verscheidene afdeelingen, gelast met de onderscheiden werkzaamheden onder de leiding van een ploegbaan.

Zoo had men de volgende diensten :

- 1° de bakkerij, begrijpende het afhalen van de bloem, het bakken en het uitdeelen van brood.
- 2° De beenhouwerij, gelast met weghalen van verssh vleesch uit de verlaten beenhouwerijen, slachten, uitverkoopen aan goedkoopere prijzen.
- 3° De melkdienst zorgde voor aanwerven van vrijwillige melkers of melksters; afhalen van melk; onderhoud van het vee; uitdeeling van de melk en melkverkoop.
- 4° De dienst voor specerijen, allerlei voedingswaren en huishoudelijke benodigdheden, begreep weghalen, opbergen in de kleine zaal van den middenstand, uitverkoop.
- 5° De verdeelingsdienst: die de hoeveelheden waren aanduidde, welke mochten afgeleverd worden per persoon.
- 6° De omhalingsdienst : zorgde voor het weghalen der waren uit de winkels.

7° De openbare keuken bestemd om de eerst volgende dagen gratis de behoeftigen, zieken, vluchtelingen, enz... te spijzen.

8°. De zieken- en vluchtelingendienst voor verzorging en desgevallend vervoer.

Kort en goed was de samenstelling der afdeelingen in min dan één uur afgeloopen. De manier van werken werd aan het initiatief van elken groep overgelaten en dit initiatief bleef niet in gebreke. Er werd nogtans beslist dat eer bon in 't dubbel moest opgemaakt worden, dragende het handteeken van den Voorzitter van elken groep, voor al de waren die zouden aan- of weggehaald worden. In alle groepen toeg men onmiddellijk aan 't werk met een ijver alsof er fortuinen mede te verdienen was; en nochtans kennen wij meerdere personen die er niets bij verdienden dan hoopen last en een rond sommetje uit hun zak. De heer Mertens Jos., postbediende, nam na enkele dagen de algemeene leiding op zich.

Wij hebben reeds gesproken over de Centrale bakkerij en de toewijding van de mannen die daar werkten. Deze inrichting stond onder het toezicht van den heer Gustaaf Picalausa die dus te zorgen had voor de driedubbele taak : aanhalen van de benodigde meen, goede indeeling van het werk, regelmatige uitdeeling van het brood. De Aanhalingsdienst stond voor een moeilijke taak: de hand leggen op de bloem in den molen en in de winkels en bakkerijen, met nauwkeurige aanduiding van de beschikbare hoeveelheden; en het weghalen op onopzienbare wijze opdat geen overdreven opeischingen van de bezettende legermacht die reserve zou uitputten. De overgebleven bakkers waren niet alleen vol toewijding aan hun taak; zij gaven ook in volle geweten alle nuttige inlichtingen en wenken voor het ontdekken der bloem. De speurders kweten zich ook met nauwgezette en gewetensvollen ijver van hun taak: al wat weggehaald werd schreef men op om de eigenaars later toe te laten hun rechten te doen gelden. En zooals reeds vermeld, bleef bakker De Broyer ook op zijn post in de Zuster Bernardastraat. Bij den opsporingsdienst zoowel als in verdere andere werkzaamheden was de werkzaamheid van Mevr. Bombek sprakewoordelijk geworden onder de leden van het comité. De bewerking en het bakken vergden van de bakkers hun beste krachten: men vergete niet dat de stadswaterleiding afgesneden

was, dat er noch gas noch electriciteit was, en dat men alleen maar met in 't blauw gedempte petroleumlantaarns de werkplaatsen mocht verlichten. Daarbij was de gistvoorraad zeer gering. Men moest zijn toevlucht nemen tot brouwerijgist en tot het maken van deezem. Door het gebrek aan electrische drijfkracht moest alles met de hand bewerkt worden. De broodverdeeling baarde ook veel zorgen. Het rantsoen moest gebracht worden op 250 gr. per persoon. Hierom werd een gezinskaart opgemaakt door een specialen dienst die zetelde onder de leiding van Mr. Jos. Devis in het Middenstandshuis. In dit lokaal werd dan in den beginne de uitdeeling gedaan. Daarna greep deze plaats in den ingang der centrale bakkerij, van de firma Mevr. Wwe. François in de Volpestraat. De personen, die zich met de uitdeeling gelastten, hadden het niet onder de markt. De aflevering bezorgen van meer dan 6000 en later altijd meer aangroeiende rantsoenen liep niet altijd van een leien dakje. De menschen, die soms nog al lang moesten in de rij staan, waren ongeduldig. De bakkers deden nochtans het onmogelijke om gereed te komen. En daar het wachten met ledigen buik soms onrechtvaardig maakt, gebeurde het wel eens dat sommige menschen bittere klachten naar het hoofd der verdeelers slingerden. Elkeen zal nochtans daarna moeten toegeven hebben dat, voor wat het voorzien van brood betreft al de medehelpers zich zeer voordienstelijk hebben gemaakt en recht hebben op de erkentelijkheid van de bevolking. Om de verdeeling dan nog te verbeteren werd er in het lokaal van Joz. Devleeschouwer, van de St.-Rochusstraat, een hulpcomité voor St.-Rochus ingericht, alwaar aan de inwoners van deze wijk gelegenheid gegeven werd zich daar te approviandeeren. Mr. Renguet Louis, Mr. Van Heghen Emiel en Mr. Dedobbeleer Ch. waren de eerste leiders van dezen bevoorradingsdienst.

Te Esschenbeek kon men dan ook nog een bakkerij in de Kasteelstraat in werking brengen. Schepen Devillé J. gelastte zich aldaar met het treffen van de noodige maatregelen. En..... waar brood is, geen nood is.

DE OPENBARE KEUKEN. Wij hebben reeds gesproken over uitdeeling van koffie en soep. In den beginne ging dit werk ook zeer moeilijk :

men denke er aan dat de keuken van den middenstand niet over het noodige beschikt om honderden liters melk, koffie en soep klaar te krijgen op tijd en uur. Het duurde Zaterdag, 18 Mei, tot 10u.30 in den voormiddag vocraleer men gedaan kreeg met de koffieuitdeeling in de schuilplaatsen. Alles moest op de keukenkachel gebeuren met enkele ketels die samen maar 250 l. konden inhouden en met kruiken in onvoldoende getal. Onze ijverige bijtjes, pardon damesdiensters, konden met al haar zweeten en zwoegen ook weeral de ongeuldigsten onder de heeren en dames die gediend werden niet altijd spoedig genoeg bevredigen; als de buik roept, luistert het verstand niet altijd. Wie zou het beter kunnen doen hebben met bekrompen middelen waarover men kan beschikken, vermits er zelfs geen gas was, en er diende gezegd te worden voor verschillende duizenden personen. We keken dan uit naar verbetering.

In de aanhankelijke gebouwen van de malterij had het Belgisch leger allerlei ketels en "douches" achtergelaten. Met ze eensflink te reinigen kon men hiervan dankbaar gebruik maken. De "douches" gesteld, en klaar was kees. Nu werd er gestoekt dat het een aard was. Wat door den aanhalingsdienst der voedingswaren aan groenten, aardappelen en bederfbare vleeschwaren hier heen gebracht werd, ging in de groote ketels en nu was er alle middagen en alle avonden op tijd en uur "vleesch en soep, zonder werken", van af Zaterdag, 18 Mei, 's avonds. Zieken en oud en jong vonden dat het "naar nog" smaakte. De volgende dagen kwamen de menschen die terug hun huis betrekken hadden met een pot, 's middags, om soep. De terugkeerende vluchtelingen, die uitgeput waren van honger en vermoeienis werden door de krachtige vleeschsoep heropgeknapt, en verschilligen uit verder afgelegen gemeenten verbleven hier liever een dag langer dan te spoedig naar hun woonsteden terug te keeren, alwaar zij niet zeker waren van het noodige te vinden. "In Halle was 't zo goed," zegden zij "En inderdaad: gerust slapen op goede matrassen met reine dekens; brood met boter, en koffie met suiker en melk, 's morgens; krachtige, dikke soep en vleesch, 's middags; nog eene koffie met boterhammen en soms zelfs melkpap 's avonds, wat dunk

u van zulk een menu, voorgesteld door bezorgde heeren en opgediend door de vriendelijkste dames en juffrouwen van Halle. Na de hel der vorige dagen, was dat nu geen paradijs? Naast onze lappere werk vrouwen die gedurig bezig waren met aardappelen en groenten te schillen, met kniischen en afwasschen en waarvan wij al de namen niet konden opnemen, maar waarvan de ~~leedzaam~~ dienstvaardigheid daarom niet minder prijzenswaardig was, moeten wij tóch vermelden de namen van enkele dames en juffrouwen waarvan de offervvaardigheid het meest opvallend was, daar ze nog verschillende dagen zied aan haar taak toewijden: mevr. Wwe. J. S. Haussiau en haar dochter mej. Marie-Paule, met mevr. Amédée Steenackers en haar zuster mej. Lombaert zijne voorzeker de onvermoeibaarste onder allen geweest, samen met mevr. Rosa Blah, mevr. Pierreux (Volpestraat) en mej. Renée Verschooren (uit Buizingen), als ook mej. Marie Colmant.

DE OPENBARE BEENHOUWERIJ: Bij hun vertrek hadden sommige beenhouwers de sleutels van hun winkel toevertrouwd aan burens of bloedverwanten met de opdracht de bederfelijke waren te verkoopen tegen goedkope prijzen aan de bevolking of ze desnoods gratis af te staan aan de inrichtingen van openbaren onderstand en aan de weinig bemiddelde menschen. Een deel van deze waren, die het eerst moesten verbruikt worden, kwamen in de openbare keuken te pas. Maar zoodra onze gevluchte modieburgers wat begonnen weer te komen, dus van af Zondag, 19 Mei, moest er buiten de gratis uitdeeling van de openbare keuken ook een regelmatig verkoop mogelijk zijn. Enkele beenhouwerijen werden door hun uitwaters geopend. Het vleesch dat bij de anderen in koelkasten stak, werd aan weggehaald en een openbare beenhouwerij werd ingericht in de school van het Leeuwenplein.

De ijskasten fungeerden niet meer in de winkels, want deze die nog met ijs gingen, waren zonder ijs en de nieuwe modellen van frigo waren zonder electrischen stroom. Het was dus beter het vleesch tegen goedkope prijzen aan de bevolking te verdeelen dan te laten bederven. Enkele beenhouwers zoals Mr. Louis Mat, Alfons Deneef, stelden zich hiervoor bereidwillig ten dienste van het algemeen belang. Er werd een regelmatig afhalingsdienst ingericht. Aan het hoofd van dezen

bevoorradingsdienst kwam weldra de heer Braun G., gemeenteraadslid, te staan. Met bekrompen vervoermiddelen werd er dag in dag uit gewerkt. Eens de voorraden weggehaald moest er ook voor nieuwe gezorgd worden. Een speurdienst ontdekte verlaten vee en zwijnen, die dan weggehaald en in het slachthuis geslacht werden. In deze dagen was er bij onze dienstwillige comitéleden en hun medehelpers geen sprake van acht-urenwerk. Elkeen gaf van zijn krachten meer soms dan hij kon: zweet, bevulde kleederen, versleten schoenen en doorgegane voeten met blaren die pijn deden, was het eenige wat sommigen na verschillende dagen van toewijding mede naar huis droegen. Na acht dagen kon men verzaken aan de openbare beenhouwerij, daar een voldoende aantal beenhouwers weder geregeld hun handel konden drijven.

DE SPECERIJDIENTST. Van onze werkzame dames en mannen, die zich bezig hielden met de vorige diensten had men ook nog niet alles gevraagd. Inderdaad, samen met de andere mannen spanden ^{zy} nog hun krachten samen en vonden den tijd om een bijzonderen dienst der specerijen en voedingswaren in te richten. Aan het hoofd daarvan stonden de heeren Mertens Joseph, Sermen Philippe, Bricout René, Saenen Jan, Hubleau Henri, Bertrand Roger, Rens Edmond.

Het magazijn werd ingericht in een lokaal van den middenstand. De afhalingsdienst haalde uit de verlaten huizen der grossisten en kleinhandelaars, suiker, koffie, wijnen, ingemaakt goed, eieren, boter, enz... Alles werd zorgvuldig opgeteekend en zooveel mogelijk aan handelsprijzen in den middenstand verkocht om de eigenaars te kunnen schadeloos stellen bij hun terugkomst. Dezelfde dienst gelastte zich ook met de aardappelen, fruit, melk en andere bederfelijke waren. Verschillige onzer medeburgers hebben het aan de toegewijde personen uit den verkoopdienst te danken dat een deel van hun bezit en soms hun geheel bezit niet ontvreemd werd. Want het staat vast dat soldaten en soms burgers zonder geweten in de huizen drongen om de hand te leggen op wat hun niet toebehoorde. In 't algemeen mogen wij dit toch niet overdrijven want, gezien de toestanden, waren dit uitzonderingen.

Voor het beschermen van den eigendom liep de burgemeester zijn

voeten uit zijn schoenen, en we zagen hem eens op de Grote Markt bedreigd worden door een dronken soldaat aan wien hij het verbruik van alcohol in het huis Dortant wilde verbieden.

In het lokaal van den Middenstand werden de waren geklasseerd en gesorteerd. Menig handelaar kon er na zijn terugkeer, zijn koopwaren, in goeden staat terug halen, en zijn handel regelmatig voort zetten. Van de verkochte waren werd er een geregelde boekhouding gehouden. Deze die aan bederf blootgesteld waren en niet verkocht werden, dienden voor het lenigen van den nood der armen en der vluchtelingen, die dagelijks op hun doortocht een onderkomen zochten in de schuilplaatsen. De heeren die aan de verkooptafel zaten of die in "het magazijn" van den Middenstand rangschikten en uithaalden hebben zich hoogst verdienstelijk gemaakt door hun ijver, hun gediensigheid en hun nauwgezetheid. Indien soms menschen in de "file" wat ongeduldig geweest zijn, dan was dit niet uit on dankbaarheid of uit gemis aan begrip van de bewezen diensten van die heeren, maar omdat "ventre affamé ne connait pas de raisons", bijzonder in de uren van zenuwspanning die men toen doormaakte en had doorgemaakt.

DE MELKDIENT. "Men vraagt vrijwillige melkers en melksters."

Deze oproep werd terstond beantwoord. De onderhoud van het vee was een der eerste bekommernissen geweest van den burgemeester; want na de bezorgdheid voor zijn bevolking had hij ook aan onze nuttige huisdieren gedacht. Wij vertelden hoe de burgemeester reeds in de vroege uren van Zaterdag, 18 Mei, triomfantelijk met een emmer melk, ten gerieve van zuigelingen en zieken van de schuilplaatsen, aangestap kwam. Dit was het begin van den "melkdienst". De burgemeester deed zijn oproep en terstond vond hij vrijwilligers. Na de inrichting van het Comité werd de dienst regelmatig georganiseerd. De koeien, schapen en geiten werden overal opgespoord en nu op uur en tijd gemolken. De afhalingsdienst werkte onvermoeid om de melk naar den "Middenstand" te brengen. Daar werd aan de armen gratis uitgedeeld en aan de bemiddelden aan billijke prijzen verkocht. Wij moeten het ter eere van enkele onzer boeren, inwoners der gemeente, zeggen dat zij voor de weezen, oudjes, zieken en vluchtelingen, in de eerste

lagen vele liters melk gratis afstonden. Het duurde omtrent een paar weken, vooraleer de melkverkoopers weer van deur tot deur kwamen, en dan nog waren er maar eenigen.

Zooals we reeds zegden voor de broedverdeeling was de " Salle St. Roch " van Mr. Jos. Devleeschouwer de centrale voor de voedingswaren der wijk, daar er van af Dinsdag, 21 Mei, aldaar een speciaal comité voor de wijk te zorgen had. Alzoo werden de inwoners van den bovenkant der statie niet meer verplicht de lange verplaatsing te doen langs het sas naar de stad.

Om een gedacht te geven van de werkzaamheden van den melkdienst zullen we zeggen dat er ongeveer 500 l. melk tweemaal per dag verbezigd werden in de centrale van den Middenstand. Men stelde zich voor wat dit beteekent: melken, onderhoud der kruiken en ketels, weghalen der melk uit de boerderij of uit de wei, bestellen aan de afnemers, koken en uitdeelen van de overblijvende melk aan de zuigelingen, zieken, enz... En dit alles met enkele aanwezige boeren en vrijwilligers en met bijna geen middelen van vervoer. Wij moeten er bijvoegen dat de heeren, die gelast waren met die verdeeling ook de zelfde waren die aardappelen, eieren, boter, kaas, vruchten en allerlei specerijen moesten verkoopen. Zij vonden maar zelden den tijd om eens, tusschen door, hun verkooptafel te ontvluchten ten einde een zuurverdienden " Duvel " die hen te wachten stond, in het koffiehuis te gaan proeven. Er werden gemiddeld 125 l. melk gratis per dag uitgedeeld aan de beproefde families, waaronder de vrouwen van soldaten, met kinderen den voorrang kregen.

De diensten van het comité werkten tot 22 Juni en om in cijfers een overzicht der werkzaamheden te geven trekken wij het volgende uit het verslag door den Heer Mertens, voorzitter ingediend:

Brood geleverd aan de krijgsgevangenen te Lot :	2.460	fr.
" betaald voor de schuilplaatsen :.....	2.210	"
" uitdeeling op 18-19-20 mei bevolking en vluchtelingen	6.860	"
" vluchtelingen, kliniek, hospitaal	1.320	"
Melk : gratis aan behoeftigen	1.510	"
Etwaren voor de soep	1.790	"

Daarbij is niet begrepen de uitgave voor de vele andere kosteloze uitdeelingen.

DE DIENST VOOR ZIEKEN EN VLUCHTELINGEN.

Wij hebben reeds verteld hoe de zieken, ouderlingen, gebrekkelijken en vluchtelingen een bekoorlijk onderkomen vonden in de schuilplaatsen.

Na dat de kalnte terug gekomen was, snakten het meestendeel onder hen er naar zoo spoedig mogelijk terug te huis zijn. Voor degenen, die naar de kliniek of naar het hospitaal moesten, was de zaak eenvoudig. Ze werden er heen geleid of gedragen, wanneer men ze er niet kon naartoe voeren. Voor hen, die dichtbij woonden, had men ook deze oplossing. Maar voor diegenen welke verderaf woonden, stelde zich de netelige kwestie van het vervoer. Geen trein, geen tram, geen autobus, geen taxi. De vervoermiddelen in Halle waren al zoo zeldzaam als de witte merels of de blauw schapen. Al wat door de achtereenvolgende opeischingen van het Belgisch leger en daarna van het Engelsche alsook door " de vlucht " nog niet verdwenen was, werd aangeslagen door de doortrekkende Duitse troepen. Zoo beschikte het Comité ten laatste nog over de stedelijke autocamionnette, over de kramachelijke Ford van den Middenstand en over de oude F.N. van Aug. Vanderschueren. Deze vervoermiddelen waren bijlange niet voldoende voor de noodwendigheden der bevoorradings. En toch zou men het mirakel verwezenlijken ze ook nog op sommige uren van den dag, of van den avond aan te wenden voor het vervoer van de zieken, ouderlingen, enz... Dit mirakel geschiedde omdat weer eens al de medewerkers nooit keken naar moeite, noch tijd, noch eten, noch rusten.

De Heer Alb. Vanderlinden, onderwijzer, die mede de leiding van het vervoer op zich nam, kon de kostbare medewerking verkrijgen van den heer Vandersmissen uit Breedhout. Deze heer bleef met zijn luxe-auto gedurende twee dagen ter beschikking van " Ons Roodkruis "; intusschen konden wij ook weeral twee dagen den gemakkelijken auto krijgen van den heer Franken uit Stroppen, die altijd als chauffeur ter onzer beschikking bleef nadat ook zijn voituur afgeëischt werd door de bezettende troepen. Daarna bood de heer notaris Michiels

zich aan om met zijn auto den dienst van het Rood Kruis te verzekeren. Ziehier in 't kort eenige voorbeelden van wat er door den vervoer-dienst ten gerieve van het naar huis brengen van zieken, ouderlinger, vluchtelingen, enz..., gedaan werd.

Vier dooden werden in Halle weggehaald en één in Esschenbeek opgespeurd; 11 of 12 zieken, gebrekkelijken, enz... werden naar Esschenbeek teruggevoerd en in hun huis gedragen of geholpen; in het Centrum en op St.-Rochus bijeen steeg dit getal veel hooger, zeker een goed dertigtal; drie personen werden nog weggehaald omdat ze totaal verlaten waren en van nood en uitputting meesten sterven zonder enige tusschenkomst; naderhand werden twee er van naar huis gedaan, de derde stierf in het hospitaal. Twee personen werden naar Tubize vervoerd. Drie naar Lembeek, twee naar Buizingen; enkele terugkeerenden werden afgehaald aan de tramhalte van Stropren, uit Leerbeek, uit Pepingen en enkele andere omliggende gemeenten. Naar de Brusselsche omgeving werden twee personen naar huis gevoerd en twee naar het gasthuis van Ukkel. Een twaalfstal personen werden weggevoerd naar Braine-le-Château, Wauthier-Braine, Waver, Braine-l'Alleud en het omliggende. De langste reis en met de talrijkste karavaan was deze naar Ottenburg bij Waver met twee erge zieken, eenige min erg, twee stekoude menschen, enkele vrouwen en een hoop kinderen. Men kan zich inbeelden hoe vervelend het soms was voor de inrichters, wanneer men aan de vragers beloofde: "Morgen is het uw beurt", en dat men dan 's anderendaags weeral moest uitstellen omdat er geen vervoermiddel kon gemist worden bij den bevoorradingsdienst. Maar, sinds wel, alles wel. En er kwam na veel verduidelijgend verdragen van "zagen en plagen" toch eens een einde aan die ellende, en wanneer de laatsten onder de weg te dragen, of weg te voeren menschen gelukkig aangekomen waren, konden de leden van den vervoer- en verpleegdienst wat verpoezing genieten. Maar toch kwamen er gedurende de veertien eerste dagen na 20 Mei, immer nog gemiddeld een vijf en twintigtal vluchtelingen elken avond slaapgelegenheid en verpleging vragen in de schuilplaatsen van de Volpestraat. Enkele van die lieden werden dan ook weer geholpen om naar huis te geraken.

Vooraleer dit deel te sluiten dient er een woord gezegd van Mr. Stroobants. Zondag, 19 Mei, keerde Dr. Stroobants terug. Van af Maandag, 20 Mei heeft hij op alle uren van den dag aan ons verzoek gevolg gegeven, wanneer zijn tegenwoordigheid in de schuilplaatsen of in de particuliere huizen gevraagd werd. Hij gaf zijn zorgen en deed de verplaatsingen goedmeedig en gratis, zelfs naar Lembeek en naar Buizingen. Zijn bevoegde tusschenkomst heeft, ons inziens, bij acht personen of het leven gered of ergere verwikkelingen vermeden.

IN DE WEEK VAN DE BEZETTING EN DE EERST VOLGENDE DAGEN
NA DE BELGISCHE CAPITULATIE.

20 MEI. Op een rit naar Esschenbeek, met een zieke en een blinde, meldt ons de heer Hermans Niklaas, politieveldwachter, dat er waarschijnlijk gesneuvelde en civiele slachtoffers in Halderbosch liggen. Wij namen hem mede in den auto en gaan op zoek in Halderbosch. Aldaar werden de lijken van een civiel uit Braine l'Alleud den heer Courtin Léon, en vier lijken van Fransche soldaten ontdekt. De civiel is thans op het kerkhof van Esschenbeek begraven. De soldaten werden door vrijwilligers uit Esschenbeek in 't bosch begraven. Ook de lijken van paarden werden in kuilen in 't bosch beïnvloed. Later ontdekte men nog een vrouwenlijk en dat van een kind. Wij vermelden dit reeds hooger.

Op bevel van de bezettende Overheid en ook van den burgemeester worden de glasscherven die de straten bedekken en de puinhoopen die het verkeer belemmeren opgeruimd. Groote karrevrachten glasscherven werden weggehaald, hetgeen weer een werk van verschillende dagen vergde.

In Lembeek werd er een voorloopig bestuur ingericht met de heeren Van Graen, schoolhoofd op Malheide als dd. burgemeester en ~~Mar-~~aelis Jean Bte., onderwijzer, Cuisenaire Ed., als schepenen. De burgemeester van Halle en raadslid Braun begaven zich persoonlijk naar Lembeek om te oordeelen over den toestand van de inwoners en hun vleesch en melk te voeren. 's Maandags, 21 Mei, waren er aldaar ongeveer 800 inwoners. De volgende dagen zal Halle voort deze gemeenten te blijven helpen.

Le mari de
Jeanne Senayer
et frère d'Auguste
Marcel

Ook uit andere gemeenten is er vraag om raad en hulp.

De burgemeester verneemt alzoo dat men zonder brood is te Pepinghen.

Halle helpt met raad en daad: brood en bakkersgist werden verleend.

Er was nochtans ook te Halle, geen gist te veel. De burgemeester bracht dan uit Brussel (van het provinciaal gouvernement) een kist van 50 kgs. mede. De bakkers deden er hun best mede, maar waren niet tevreden over den uitslag. Er moest goede gist bij om de rendeering te verkoogen. Bij een inwoner van Lembeek konden wij dan 3 kgr. gist van beste hoedanigheid bekomen en zoo kon men weer voor enkele dagen voort.

Sinds Zondag mogen bolt de electrische tram terug tot Stroppen. Men stapt af aan de brug van Anderlecht om langs den anderen oever van het kanaal correspondentie te nemen tot Brussel.

DE WEEK NA DEN 20sten MEI.

WOENSDAG, 22 Mei. 's Nachts werpen Engelsche vliegers bommen op den Steenweg van Nijvel, juist boven km. 3. De baan is beschadigd en voor een korten tijd versperd. Menige inwoners uit de buurt worden door de aldaar doortrekkenden troepen verplicht ze in behoorlijken staat te brengen. Twee of drie huizen op een 20 à 30 tal m. van daar ondergingen beschadigen.

DONDERDAG, 23 Mei. De burgemeester had er voor gezorgd, ten einde het economisch leven in onze stad te zien hernemen, de buitenlieden te verwittigen dat de markten dien dag zouden plaats hebben zooals vroeger.

Wat dan ook gebeurde. Er waren vele verkoopers opgekomen, maar weinig kopers. De boter werd aangeboden aan 10 frank.

De stadswaterleiding werd rond dezen datum voorloopig in orde gebracht door het aanleggen van spuitslangen der brandweer op drie plaatsen van de St.-Rochusstraat waar de buizen niet weerstaan hadden aan de aardschokken der ontploffingen, en door het aanbrengen van een dubbele slang over het kanaal.

VRIJDAG, 23 Mei. In den nacht overvliegen Engelschen de baan op Brussel. Zij werpen het verlichtende en aan parachutes hangende

busées uit. De baan krijgt een lading bommen waardoor de elektrische stroomlijn beschadigd wordt zoodat het tramverkeer stop gezet was voor den heelen dag. Ook achter de eigendommen van de familiën De Boeck werden bommen geworpen naar muntiewagens. De bommen troffen geen doel. Er was stoffelijke schade.

Een voorloopige kommandantuur, waargenomen door Lnt Flint is in Halle ingesteld geworden. Een eerste plakbriefje wordt overal uitgehangen: het is drietalig en bedreigt de plundersaars met zware straffen. (Get. Flint. Lnt.) Spijtig wat te laat.

ZATERDAG, 25 MEI. De heer Veldekens, afgevaardigde regionale staatskommissaris, houdt met den heer De Maeght en met afgevaardigden uit de gemeenten van het kanton en enkele andere omringende gemeenten een bijeenkomst op het stadhuis om regelingen te treffen voor de bevoorrading en voor den steun aan de behoeftigen. Hij zal verwonderd geweest zijn dat in Halle alle voorzorgen reeds sedert acht dagen genomen waren.

26 Mei. Het voedingscomité van Halle wordt op degelijke wijze ingericht zoodat de diensten met meer bevoegdheid en met meer regelmatigheid zouden kunnen werken in aanpassing met zekere rantsoeneringsmaatregelen.

27 Mei. De burgemeester heeft het onderwijzend personeel van de gemeentescholen in vergadering bijeengeroepen en gelast het met de volkstelling der gemeente.

Hierdoor zal voorloopig de mogelijkheid gegeven worden om maatregelen te treffen aangaande de bevoorrading en den behoeftigenste. Men heeft nu ook intusschen gas en electriciteit kunnen bezorgen aan de inwoners van het centrum.

28 Mei. Wij vernemen het nieuws van de overgave van het Belgische leger. Er zijn reeds Belgische krijgsgevangenen ondergebracht in het O.L.V. Instituut. De bevolking geeft hun voedsel en andere aangename zaken.

29 Mei. Er komen nog krijgsgevangenen naar het O.L.V. Instituut hun getal zal nog aangroeien gedurende de volgende dagen en wel het duizendtal overtreffen. Men draagt hun koffie en brood en soep

uit het bevoorradingscomité. De leden van het Rood Kruis van Halle gelasten zich, samen met bereidwillige vrijwilligers met het verzachten van het lot der krijgsgevangenen.

30 Mei. Wij ontvangen het aangenaam bezoek in de schuilplaatsen van twee mooi dames van het officieel Rood Kruis uit Brussel. Zij stappen uit een schoonen auto en komen welwillend informeerden naar wat er zoo al kan gedaan worden voor zieken, enz... alhier. Te laat, charmante dames in mooie onberispelijke grijze tenue." Votre bienveillante intervention, à ce jour, équivaut à des oeufs après Pâques". Ze beloven, niettegenstaande dat, toch een vervoerauto van het Rood Kruis "à demeure, pour Hal", voor het vervoer van nog altijd toestroomende vluchtelingen die niet meer uit de voeten zouden kunnen. 's Anderendaags hielden twee prachtige vervoerauto's stil voor den ingang en mannen in onberispelijke "chic" tenue kwamen zien of ze den eenen of anderen zieke door de dames daags te voren bezocht niet konden meenemen naar een Brusselsche dispensarium." Hier blijven, of naar huis, antwoordde een patient, ze hebben ons wel in plan gelaten vroeger". Daar de heeren geen orders hadden om die menschen naar huis te brengen, maar wel naar de Brusselsche inrichting, bleven de zieken nog liever een dag of twee wachten totdat onze kramachelveervoertuigen ze uit Halle konden wegvoeren.

Wij moeten hier nog bijvoegen dat er van den provincialen (of staats?) gezondheidsdienst hier ook een afgevaardigde inspecteur aanlandde onder het ciceroneschap van den burgemeester, ten einde na te gaan hoe het gesteld was met de hygiene. De burgemeester wees hem hoe hij zorgde voor drinkwater en voor voeding en herberg. Die heer scheen alles goed te keuren maar wij blijven toch wat sceptisch nadenken over al deze "eieren na Paschen". Ijver, na het gevaar en nadat de moeilijkheden overwonnen waren, zou men van hooger hand wisschen nadien zich bewust geworden zijn dat men vroeger aan zekere vooruitzichtplichten zou te kort gekomen zijn, of was het werkelijk een inspectietocht doorheen de gemeenten van de provincie met de rechtzinnige bedoeling van dadelijke hulpverlening?

31 Mei. Kolommen nieuwe krijgsgevangenen trekken door Halle in

de richting van Lot. De bevolking geeft wat ze kan. De gevangenen zijn van het Instituut ook naar Lot overgebracht. In de Weverijen van deze gemeente zijn er weldra 4500 Belgische krijgsgevangenen verzameld. Halle weereens zorgt voor hunne bevoorradings. De gemeente verschaft brood. Onze ketels, die van de schuilplaatsen naar het Instituut verhuisd werden, dampen : koffie en soep werd gereed gemaakt door de vrouwelijke leden van het plaatselijk Rood Kruis geholpen door vrijwilligers. De heer Aug. Vanderschueren die reeds zijn vervoerauto ten dienste had gesteld voor de evacuatie der schuilplaatsen gaf hem nu om soep uit Halle naar Lot te voeren. Onze chauffeur Mr. Franken, die ook de zieken, enz..., vervoerd had met zijn eigen wagen totdat deze laatste opgeëischt werd, speelde nu chauffeur bij Mr. Aug. Vanderschueren. Eindelijk, na enkele dagen werd de keuken zelf verhuisd naar Lot, waar al ons gerief uit Halle thans nog is.

3 Juni. De scholen worden heropend. Al de gemeentelijke leerkrachten zijn aanwezig en ook bijna al de leerlingen. In de scholen van het St.-Rochuskwartier moet men ongelukkiglijk na eenige dagen de lokalen ontruimen om plaats te maken voor de hezettende troepen. De klassen werden dan gegeven in de vertrekken van het buitengoed der familie Kalcker, gelegen aan de Lathuizenlaan.

5 Juni. Er is weer electriciteit te Esschenbeek en op het St.-Rochuskwartier. In Esschenbeek had men reeds gedeeltelijk een leiding hersteld vroeger, ten einde stroom te geven aan de eenige aldaar toen werkende bakkerij der wwe. Paridaens, gelegen in de Kasteelstraat.

8 Juni. Ook de gasleiding is nu hersteld tot groot genoegen van de inwoners der wijken over de kanaalbrug.

Door bemiddeling van de kantoren van den openbaren onderstand wordt er nu ook overgegaan tot de uitdeeling van den eersten geldlijken steun aan de behoeftigen: vrouwen van gemobiliseerden, werklozen enz..." 1600 gezinnen kwamen ondersteuning.

Na 9 Juni. Een groot deel der gevluchte bevolking is terug, met uitzondering van de opgeroepen van 16 tot 35 jaar, die nog voor het grootste deel in Frankrijk opgehouden zijn. Er moeten nu ongeveer

13.000 inwoners in de stad zijn en het gewone leven herneemt zijn normalen gang, voor zooveel dit mogelijk is in tijden zooals we nu beleven. De handelszaken zijn gering. Het verkeer is moeilijk. Le- genen die buiten de stad werken trekken zich uit den slag bij middel van fiets en tram. De markten zijn ononderbroken gehouden geworden, uitgenomen de veertiendaagsche groote markt, " de veddekensmarkt ". maar de verkoopers zijn in gering getal, en ook de koopers, in ver- gelijking met vroeger. De toegang naar de stad van uit het St.-Ro- ohuskwartier moet nog altijd geschieden langs de voorloopige brug over het sas te Nederhem.

Wij hebben nu het " eenheidsbrood " van meel gebuild op 85 %. Het rantseen wordt eerst vastgesteld op 300 gr. en daarna op 225 gr. per persoon en ook de andere waren worden gerantsoeneerd. Wij leven in het weinig gezegende tijdperk van rantsoenzegals en van "den riem gespannen ", want b.v. het vleesch wordt beperkt op 75 gr. per persoon en met afrekening van 20 % beenderen maakt dat een bete van 60 gr. Hewel, Mercol, Gelukkig is de toepassing niet zoo streng, en laat men doorschemeren dat het zoover niet zal komen daar het rant- seen op 120 gr. zal gebracht worden.

GEBREK AAN STEENKOLEN. Dank zij het inbeslag nemen van een voor- raad van 50.000 kilos briketten bij een gevluchte koolhandelaar heb- ben onze bakkers geen gebrek geleden aan brandstoffen.

Halle heeft hier ook de bakkers van Buizingen en Lembeek in brandstoffen voorzien.

Nog een beeld van naoorlogsche ontberingen : lange processies menschen, voornamelijk vrouwen en meisjes, kruisen u op de wegen naar Halderbasch. Rijen trekken boschwaarts, andere keeren terug met vrachten brandhout, dat gesprokkeld of afgehakt werd en geladen op kruiwagens of eenvoudig in bussels gebonden en op het hoofd ge- terst werden.

In het formatiestation wriemelt het van inwoners uit Buizingen en ook uit Halle die in de " vermaarde? " zakjes, welke bestemd wa- ren om met zand gevuld ons te beschermen tegen de bommen, de kolen, briketten en gruis, aldaar achtergelaten, weghalen onder het oog der Duitsche soldaten. Andere menschen scharrelen in de sintels .

langs de spoorbaan om er kolen te rapen. Nog andere, - "resquilleurs"- ontdekken, alhier, aldaar, "verloren" spoorbaantravers; de vracht is wel zwaar; maar voor die toch niet "te heet noch te zwaar". Uit het sas vrucht men de kisten die de Engelschen aldaar "verdronken", en die visschers zullen een goeden buit brandhout hebben. In de Pres sporen mannen de overgebleven boomstronken van de aldaar vroeger afgezaagde boomen op onder de laag aarde en gras die ze nu bedekt. Het houthakkers houweel giert door de lucht en hoopen spaanders worden in zakken en manden weggehaald.

LAATSTE INDRUKKEN : EINDE JUNI :

Duitsch afweergeschut loert op en in de buurt van de spoorbaan.

Aan het wegruimen der opgeblazen bruggen wordt er dapper gewerkt; maar dat is geen klein bier, met die gewapende betonnen massa's. Af en toe moet de dynamiet van zich afbijten en de daverende knallen trillen door de lucht en doen de huizen beven.

Door dit alles, en door de uniformen die we langs de straten zien, en door het ronken 's nachts van ongewenschte vliegers, die hun bommenvracht over onze gemeente voeren naar de Brusselsche omgeving of elders, zien wij den grijns van den oorlog.

De schoone tijd van vredig geluk en van gulden vrijheid, gezegend met overvloed en voorspoed, komt nog zoodra niet terug.

Maar in beproeving en ontbering wordt de wil gestaald.

En ons volk kan omdat het wil : herbepbouwen onze nationale fierheid in welvaart doorheen Vlaanderen en Walenland.

Aus. MARCELIS.

ERRATA

In plaats van	Lees
blz. 2. Bij elke overtreding....	Bij elke overvlucht
in snel tempo in de	In snel tempo op, in de
Langs de statieplaats ...	het stationplein
blz. 3. dat dit machienvertoon...	Dat dit machtvertoon
blz. 6. met dit verschil ze nu...	met dit verschil dat ze nu
blz. 7. gevondenden ouderdom	gevorderden ouderdom
blz. 9. Weldra koerdende brommende	Weldra keenden de
blz. II. een twintigtal	aan een twintigtal
zelfd bij veel mannen	zelfs bij veel mannen
verorderd werd	veroberd werd
blz. I2. Sommige inwoners beelden	Sommige inwoners beeldden
blz. I4. letterlijk verkoeld	verkoold
boomstammen weden	werden
weggehaeld	weggemaaid
blz. 2I. van struische Engelsen	van twee struische
met de dames	met de dames
blz. 25. meer dan honderd	meer dan honderd
blz. 26. dat de schen er aan verzeakten	Engelsen
zenuwlopend	zenuwslopend
blz. 28. de gansche Vrijdagavond	den ganschen
de zucht en de bekrachting	de zucht en de betrachting
blz. 3I. een heelen hoop vreemdelingen	een heele hoop
blz. 35. zouden onze inrichting	zouden wij onze
blz. 37. een riem onder het hart	een hart onder den riem
blz. 4I. Ook de huizen	Ook in de huizen
blz. 43. Ook er toegetakeld	Ook erg toegetakeld
blz. 45. verzorging en vervoer aan de vluchtelingen	verzorging en vervoer van
blz. 47. alsof er fortuinen	alsof er een fortuin
blz. 48. deezem	deesem
blz. 50. toewijdden	toewijdden
blz. 5I. kwamen	kwan
blz. 55. de veertien eerste dagen	de eerste veertien dagen
blz. 57. doortrekkenden troepen	doortrekkende troepen
het verlichtende	het verlichtende